

הגנת פטנט על תוכנה

מאת עוז נעמי אסיא

(מחברת הספר [דיני מחשבים - הלכה למעשה](#))

הגנת פטנט לעומת הגנת זכות היוצרים

סוג הגנת הקניין הרוחני המקובל להגנה על תוכנות מחשב הינו הגנת זכויות היוצרים. הגנה זו נעשית בדרך כלל על ידי השוואת תוכנת המחשב, בין אם בחקיקה ספציפית בחוקי זכויות יוצרים ובין אם בפסיקה, ליצירה ספרותית המוגנת על ידי זכויות יוצרים.

אולם סוג הגנה על תוכנה כזה אינו היחיד האפשרי. כבר ב-1981 קבע ביהמ"ש העליון של ארה"ב בפ"ד Diamond V. Diehr¹ כי ניתן לרשום פטנט על המצאות הקשורות לתוכנה.

ישנם הבדלים ניכרים בין ההגנה שמעניק רישום פטנט לבין הגנת זכויות היוצרים, הנובעים מההבדלים במטרותיהן השונות של ההגנות. מטרת זכות היוצרים היא להגן על יצירה אינטלקטואלית של אדם ללא קשר הכרחי לערכה הכלכלי (ביסודה משמשת הגנה ליצירות אמנותיות): לעומתה הגנת הפטנט היא בעלת מטרה מסחרית כלכלית ומוענקה להמצאות בעלות אופי טכנולוגי מסחרי וערך כלכלי, המהוות חידוש המצאתי לעומת המצאות קודמות.

ההבדלים העיקריים בין הגנת זכות היוצרים להגנת הפטנט מפורטים להלן: התנאים לקיום ההגנה

א. זכויות יוצרים

בדרך כלל הדרישה היחידה היא מקוריות היצירה, במובן היותה פרי המאמץ האינטלקטואלי של היוצר עצמו. לאחר חתימתה של ארה"ב על אמנת ברן ב-1989, גם בארה"ב לא נדרשת יותר הגשת בקשה לרישום היצירה לצורך קיום ההגנה (אם כי רישום כזה מעניק יתרונות ראיתיים).

ב. פטנט

רישום הפטנט ע"י רשם הפטנטים הינו הכרחי לקיום ההגנה והרישום ביומן הרשמי הוא המעניק את ההגנה (רישום קונסטיטוטיובי), כדי שהבקשה תהיה כשירה מבחינה מהותית לרישום נדרשת הוכחת תנאים רבים ולכן הכנת הבקשה הינה מסובכת והליך הרישום בדרך כלל ארוך. התנאים הנדרשים עפ"י חוק הפטנטים, תשכ"ז-1967² (דרישות דומות מופיעות בחוקי הפטנטים של מרבית מדינות העולם) לרישום פטנט הינם:

היות בקשת הרישום מפרטת³: (1) המצאה (2) המסתיימת במוצר או שהינה הדרך להגיע למוצר (3) חידוש בעולם (במובן של אי פרסום קודם) (4) מועילה כלכלית (5) והמהווה התקדמות המצאתית (inventive step) - אינה נראית כ"מובנת מאליה" לאיש מקצוע⁴.

משך קיום ההגנה

א. זכויות יוצרים. בדרך כלל משך חיי המחבר + 70 שנה או 50 שנה.

ב. פטנט - 20 שנה ממועד הבקשה, ללא אפשרות חידוש.

פעולות מפירות והוכחתן

- א. זכויות יוצרים - נדרשת הוכחת העתקה בפועל של חלק מהותי מהיצירה (בהיבט כמותי ו/או איכותי).
 ב. פטנט - כל מוצר זהה או דומה במידה מסוימת מפר את הפטנט אף אם פותח עצמאית.

טבלה השוואתית המדגימה בקצרה את ההבדלים בין שתי ההגנות:

מאפיין	זכויות יוצרים	פטנט
תנאי קיום	מקוריות בלבד	רישום (לאחר קיום תנאים טכניים רבים)
משך ההגנה	חיי המחבר - 50 שנה או 70 שנה	20 שנים
הפרה והוכחתה	מהותית – הוכחת העתקה בפועל	זהות או דמיון בלבד
		מספיקים לקיום הפרה

הגישה המסורתית לשלילת הגנת הפטנט על תוכנה

עקב דמיונה של תוכנת מחשב ותרשימי הזרימה שביסודה לתהליכים מחשבתיים של אדם, בניגוד לאופי הטכני-מכאני של תהליך מוגן פטנט, ואופייה התעשייתי כלכלי של הגנת הפטנט, מקובל בעולם כי תוכנות מחשב אינן כשירות לקבלת פטנט וכי ההגנה המתאימה ביותר עבורן במסגרות הקניין הרוחני הקיימות היא בתור 'יצירה ספרותית' במסגרת דיני זכויות היוצרים.

במדינות רבות בעולם, כולל ארה"ב, נחקקו במהלך שנות ה-80 חוקים מיוחדים הקובעים זאת, חלקם מנסים להתמודד עם הבעיות המיוחדות שמעוררת הגנה כזו על תוכנות מחשב לעומת יצירה ספרותית רגילה (אופיין המסחרי כלכלי של התוכנות, קצב ההתפתחות המסחרר של תעשיית התוכנה, קלות ההעתקה, וכו').

מגמה זו של הגנה על תוכנת מחשב באמצעות זכות יוצרים, תוך שלילת הגנת הפטנט על תוכנה קיבלה ביטוי בפסיקה: בפס"ד משנת 1972 קבע ביהמ"ש העליון בארה"ב⁵ כי יש להתייחס לאלגוריתם או נוסחה מטימטית כאל חוק טבע, מעפעדת טבעית, כצעדים מחשבתיים או מושגים אינטלקטואליים מופשטים שאינם זכאים להגנת פטנט.

המצב בישראל

בישראל נדון עד עתה נושא הגנת פטנט על תוכנה רק בשני פסקי דין. בע"ש (ת"א) 80/501 רוזנטל נ' רשם הפטנטים⁶ נדון ערעור על החלטת רשם הפטנטים לדחות בקשה לרישום פטנט על תהליכי חישוב למכונות cnc ו-nc. השופט גולדברג קבע כי המצאה שעיקרה חישובים או תכנות לא ראויה להירשם כפטנט בהתאם לסעיף 3 לחוק הפטנטים. בכך אישר השופט את החלטת הרשם, שהתבססה בין היתר על החלטה קודמת, בבקשה מס' 37746 בעניין Honeywell⁷.

בפסה"ד לא נעשה ניתוח משפטי מעמיק של סוגיית הגנת הפטנט על תוכנה, סוגיה אשר אז עדיין הייתה בחיתוליה גם בעולם, ופסה"ד עצמו לא עורר תהודה רבה בארץ. למעשה לאחר הגידול העצום במספר הפטנטים הכוללים תוכנת מחשב אשר נרשמו בעולם, גם בארץ נרשמו וקובלו, למרות פסק הדין, פטנטים רבים הכוללים תוכנת מחשב, ואף כאלו שעיקר החידוש או ה"התקדמות" המצאתית בהם" היה תוכנת מחשב או תהליך ממוחשב והשיטה או האלגוריתם העומדים בבסיס התהליך⁸.

לאחר שרישום פטנטים כאלו הכוללים תוכנת מחשב נעשה לעניין כמעט שבשגרה, נתן רשם הפטנטים בדצמבר 1993 החלטה בעניין United Technologies Corp, הדוחה לחלוטין רישום פטנט על

תוכנה⁹. הרשם הסתמך על פסה"ד האמור בעניין רוזנטל, וקבע כי "סעיף 3 לחוק הפטנטים כפי שפורש בפסיקה אינו פוסל רק תוכנה כשלעצמה, אלא גם מחשב מתוכנת שעיקר חידושו מתבטא בתוכנה..."

שאלת המפתח בניתוח המצב המשפטי בארץ הוא פרוש המונח "תהליך" בסעיף 3 לחוק¹⁰. בפס"ד רוזנטל ובהחלטה זו פורש המונח כ"טיפול קונקרטי בחומר מסוים כדי לשנות את צורתו או מצבו". מכאן שהמצאה אשר החידוש היחיד בה הינה התוכנה או התהליך הממוחשב, כבשתי הבקשות האמורות (אשר לא כללו כל חומרה בה ייושם התהליך נשוא הבקשה), אינה מהווה תהליך לפי הגדרה זו, כיון שאינה משפיעה על חומר כלשהו.

הרשם דחה את גישת פסק הדין האמריקאי בעניין **Diehr** והאירופאי בעניין **Vicom** האמורים לעיל, אלא אימץ את דעת המיעוט בעניין **Diehr**, וקבע כי אין לאמץ את החלטת **Vicom** כיוון שסעיף 52 לאמנת ה-EPC שונה מסעיף 3 לחוק הפטנטים הישראלי.

אולם החלטת הרשם נהפכה בערעור. בפסק הדין בע"ש 23/94 (י-ם) **United Technologies Corp** נ' **רשם הפטנטים**¹¹ הלך השופט ברנר בעקבות פסק הדין האמריקאי בעניין **Diehr**. השופט קבע תחילה כי יש לדון בבקשה כמכלול שלם ומלא, ובדומה להענקת פטנט על קומבינציה, כאשר האמצאה נבחנת בעצם השילוב של רכיבים מוכרים וידועים לכשעצמם, אין פסול מלרשום פטנט על אמצאה אך ורק מכיוון שהחידוש היחיד בה הוא ברכיב של תוכנת המחשב; זאת בתנאי כמובן שהאמצאה בכללותה ממלאת אחר דרישות הדין, ואינה "גיבוב (collocation) של גורמים, אשר אינם פועלים תוך קשרי גומלין להשגת מטרה אחידה שיש בה חידוש וצעד המצאתי..."

באשר להגדרת המונח "תהליך" קבע השופט כי "התהליך צריך שיביא בסופו של דבר לתוצאה מסוימת שיהא בה משום חידוש והתקדמות טכנולוגית". במקרה הנדון דובר על מערכת שנועדה לווסת וליעל בעזרת תוכנת מחשב את זרימת הדלק למנוע מסוק, כך שתושג צריכה אופטימלית של דלק; בהקשר זה קבע השופט כי:

"אין מקום לדרוש שתוכנת המחשב תשנה את מבנה המחשב, אלא די בכך שתוכנת המחשב תשנה את צריכת הדלק = שהיא התוצאה הסופית. כאשר התוכנה מחוברת לרכיבים פיזיים, מקבלת מהם, מעבדת ופולטת מידע והוראות, וכתוצאה מכך נגרמים שינויים אופטימליים בצריכת הדלק... ניתן בהחלט לומר ולקבוע כי שינויים אלה הם תוצאה של "תהליך" כהגדרתו בסעיף 3 לחוק הפטנטים¹²."

למרות פסיקה תקדימית זו, נזהר השופט מקביעה רחבה מדי אשר תאפשר רישום פטנט על כל תוכנת מחשב. השופט איבחן את החלטתו מפס"ד רוזנטל האמור לעיל, ששם נדונה אמצאה שעיקרה תהליכי ושיטות חישוב, וקבע כי:

"ואכן, הכל מסכימים, כי "תהליכים מחשבתיים" או "שליבים מחשבתיים" ואפילו תכנת מחשב מלאה (כשלעצמה) אינם כשירים לרישום כפטנט. מאידך, בעניינו, מדובר במערכת שרק אחד ממרכיביה הוא תכנת מחשב והיא איננה משקפת רק תהליך מחשבתי... שנית, בעניין רוזנטל אין כל יישום טכנולוגי ואילו במערכת שהמצאה המערערת מתרחשים תהליכים טכנולוגיים מוחשיים, המתבטאים בשינויים של מצב זמן בפעילות שסתום הדלק שבמערכת הזנת המנוע של המסוק¹³."

בקביעה זו אימץ השופט למעשה את גישת "האפקט הטכני" של משרד הפטנטים האירופי, ופסקי הדין החדשים שניתנו בארה"ב לא באים בה לידי ביטוי. למרות זאת פתח פס"ד זה את הדלת לרישום הגובר והולך של פטנטים על המצאות הכוללות תוכנת מחשב בישראל.

הצטרפות ישראל לאמנת ה-PCT

אמנת ה-PCT הינה אמנה בה חברות למעלה מ-80 מדינות בעולם, בהן כל המדינות המפותחות כגון ארה"ב ומדינות הקהילה האירופית¹⁴. האמנה מאפשרת למבקש הפטנט להגיש בקשת פטנט בו זמנית בכל או בחלק מהמדינות החברות לפי בחירתו, ובמקביל ליהנות מתקופה של עד שמונה עשר חודש נוספים מעבר לתקופת

השנה המוענקת על ידי אמנת פריז, בטרם יאלץ לשלם במלואן את כל הוצאות התרגום והגשת הבקשות במדינות בהן בחר, למנות עורכי פטנט מקומיים וכו' (זו התקופה ה'בינלאומית' של בקשת הפטנט).

במשך תקופה זו מקבל המבקש דו"ח חיפוש ודו"ח הערכה המסייעים לו בהערכת סיכויי הבקשה להירשם כפטנט. דוחו"ת אלו מסייעים גם למשרדי רשמי הפטנטים השונים במידה והחליט המבקש להמשיך לרישום פטנט במדינות היעד (זו התקופה ה'לאומית' של בקשת הפטנט).

חוק הפטנטים, תשכ"ז-1967 תוקן בשנת 1995¹⁵, ובין שאר התיקונים הוסף לחוק פרק ג'1, המסדיר בחוק את מנגנון ההצטרפות לאמנת ה-PCT. חברות ישראל באמנה הינה בתוקף החל מיוני 1996¹⁶.

המחלוקת בין מצדדי ומתנגדי הגנת הפטנט על תוכנה

המספר הגדל והולך של בקשות ופטנטים המוענקים לתוכנות או המצאות הקשורות לתוכנה, בעיקר בארה"ב, מעורר מחלוקת קשה בין אנשי המחשבים והמשפט בארה"ב ובעולם באם התגברות הנטייה להענקת פטנט על תוכנה תועיל או תזיק לענף התוכנה, והאם תוכנת מחשב בכלל ראויה להגנת הפטנט; להלן ידונו בקצרה יתרונותיה וחסרונותיה של הגנת פטנט על תוכנה לעומת הגנת זכויות יוצרים לפי המשפט האמריקאי, ואחריהם עמדות שני הצדדים.

יתרונות רישום פטנט על תוכנה לעומת הגנת זכויות יוצרים

א. הגנה על אלגוריתם

הפטנט מעניק הגנה גם על האלגוריתם העומד בבסיס התוכנה ולא רק על אופן או צורת ביטוי בתוכנה או במסכים כהגנת זכויות יוצרים. כך נמנעת הבעייתיות המתעוררת בקשר להיקף הגנת זכות היוצרים, אשר תוארה לעיל, והיכן שאלגוריתם זה הינו מרכיב בעל ערך רב בתוכנה, כגון שהוא חדשני ומיוחד, אך הוא ניתן לביטוי במספר דרכים שונות, הגנת הפטנט היא בלעדית ובעלת ערך רב, כיוון שיתכן שלא תתאפשר הגנת זכות יוצרים בפני ביטוי האלגוריתם בדרך אחרת.

ב. הגנה כנגד פיתוח עצמאי ומניעת תחרות

הפטנט מעניק כאמור מעין מונופולין על תחום ההמצאה, ולכן גם אם מוצר מפר פותח בנפרד אין הדבר מהווה הגנה בפני תביעת הפרה. אין גם צורך להוכיח העתקה בפועל כדי להצליח בתביעה, להבדיל מתביעה בגין הפרת זכויות יוצרים.

ג. ודאות לגבי היקף ההגנה ואי צורך בשמירה על סודיות

הגנת הפטנט מוענקת לכל המרכיבים המופיעים בבקשה ואין כאן את אי הודאות הקיימת בקשר להיקף הגנת זכויות היוצרים; כיוון שלא קיימת אי הודאות בקשר להיקף ההגנה אין צורך בשמירת סודיות והחתמת מורשי שימוש על הסכמי סודיות. הדבר מקל על סיחור התוכנה והפצתה.

ד. קלות אכיפה וסעדים זמניים

עקב המרכיבים שצוינו לעיל אכיפת ההגנה קלה יחסית. בעבר נדרש בעל פטנט להוכיח מעבר לכל ספק את הפרת הפטנט כדי לקבל סעד זמני (כגון צו מניעה זמני). אולם לאחר הרפורמה שבוצעה ב-1982 מהווה בית משפט אחד את ערכאת הערעור לגבי כל תחומי הקניין הרוחני (ה-U.S. Court of Appeals for the Federal Circuit). בימ"ש זה קבע כי הסעדים הזמניים המוענקים לבעל פטנט צריכים להיות זהים לאלו המוענקים לבעל קניין רוחני אחר¹⁷. כתוצאה מכך עליו להוכיח ב'אופן ברור' את ההפרה, כאשר לטובתו עומדת חזקת הרישום, ועל המתגונן נטל ההוכחה להראות את אי תקפות הרישום ולהראות כי 'מאזן הנוחות' נוטה לטובתו.

חסרונות רישום פטנט על תוכנה לעומת הגנת זכויות יוצרים

א. אי בהירות בקשר לתוכנות הניתנות לרישום

קיימת עדיין אי בהירות בקשר לסוג התוכנות הניתנות לרישום כפטנט תחת ה-"Statutory Subject Matter", כלומר אלו תוכנות ניתן לרשום כ"תהליך" ("Processes") או כ"מכונות" ("Machines"), ואלו אינן ניתנות לרישום (ראו לעיל). מצב זה גורם לכך שלעיתים קבלת או דחיית בקשה תלויה יותר בפרטים ה'קוסמטיים' שברישום הבקשה מאשר במהותה, ובמומחיות עורכי הפטנטים הרושמים אותה.

ב. זמן רישום ארוך

ההגנה מוענקה רק ממועד הרישום והלאה. הרישום אורך בארה"ב בין מספר חודשים למספר שנים, כאשר זמן הרישום הממוצע הוא בערך שנתיים. בהתחשב באורך החיים המסחרי הקצר של מרבית התוכנות, ובכך שלא ניתן לקבל פיצויים לגבי המועד הקודם לרישום, דבר זה מהווה חיסרון רציני לעומת הגנת זכויות יוצרים הקיימת מזמן היצירה ללא צורך ברישום.

ג. עלות רישום גבוהה יחסית

גם עלות הרישום עצמה מהווה חיסרון לעומת הגנת זכויות יוצרים, ביחוד עבור חברות קטנות, שכן מדובר על כ-2,000 \$ עלות האגרות הממשלתיות לבדן, ללא שכר טירחת עורכי הפטנטים ועורכי הדין שיכול להגיע עד מעל ל-10,000 \$.

ד. אי תחולה על מאגרי נתונים ועל תיעוד

הגנת הפטנט לא תחול על תוכנה המשמשת כבסיס למאגר נתונים וגם לא על תיעוד נילוה לתוכנה.

ה. איסור יצירת מונופולין

בעל פטנט כפוף לאיסור שימוש לרעה בפטנט, כגון רישום פטנט על למנוע שימוש של אחר בלבד, ויכול להיות מחוייב לתת רשיון שימוש בתנאים סבירים כדי למנוע היווצרות מונופול.

עמדת המתנגדים להענקת פטנט על תוכנה

למגמה הגוברת של הענקת פטנטים לתוכנה קמה התנגדות חזקה מאוד הן מצד משפטנים והן מצד אנשי תוכנה. חששם העיקרי של המתנגדים הוא כי מגמה זו תפגע קשות בהתפתחותו של ענף התוכנה הדינמי והיצירתי, מהסיבות הבאות:

חשש ממונופול או קרטל של החברות הגדולות: הענקת בעלות על האלגוריתמים המהווים את בסיס התוכנה מונעת כל אפשרות של התפתחות והפרייה הדדית בין יצרני תוכנות שונות. בעיקר חוששים המתנגדים מרישום פטנטים על עקרונות אלמנטרים בתכנות, אשר ימנעו מיצרני תוכנה אחרים להשתמש בהם ללא הרשאה מבעל הפטנטים (ואף נטען כאילו הדבר דומה לרישום פטנט על התווים הראשונים בסימפוניה של בטהובן).

החשש הוא בעיקר מהשתלטות חברות גדולות, שלרשותן עומדים סכומי הכסף, המשפטנים והזמן הדרוש על שוק התוכנה באמצעות רישום פטנטים על כל תוכנה חדשה אפשרית, תוך דחיקת וחניקת חברות התוכנה הקטנות. כך לדוגמה עולה מראיון עיתונאי¹⁸ כי חברת MICROSOFT החלה כבר ב-1989 להגיש כל תוכנה חדשה כדבר שבשגרה לרישום במשרד הפטנטים, במקביל לרישומה במשרד זכויות היוצרים.

מצב של אי ודאות: עד עתה, טוענים המתנגדים, ידע כל מחבר תוכנה כי הוא בעליה. מעתה המצב אינו ברור שכן ייתכן ומחבר תוכנה חדשה הפר מבלי לדעת פטנט קיים, והוא צפוי לתביעת הפרה ומתן פיצויים מבלי שאף ידע על ההפרה. אי ודאות זו אף מתחזקת בשים לב למספר הרב של בקשות הנמצאות בשלבי רישום ולזמן הרישום הארוך יחסית.

אי הודאות קיימת גם מבחינת מבקש הפטנט: תנאי לרישום הוא שעל הבקשה להיות חדישה (Novel). פטנט המבוסס על מידע שכבר פורסם בכל מקום ואופן בעולם ביום פרסומו לא יהיה תקף. לצורך כך, די למתנגד לרישום, אף לאחר שהפטנט כבר נרשם, להוכיח כי פורסם user manual, מאמר או קטע source בעיתון מקצועי וכו' כדי לפסול את הפטנט. מבקש הפטנט אינו מסוגל מבחינה פרקטית לעבור על כל המידע האמור מפאת היקף החומר בו מדובר, בעוד שלמתנגד לרישום גישה למידע המוכיח כי ביום הגשת הבקשה, האלגוריתם ו/או הטכניקה כבר היו ידועים ומפורסמים כיוון שעקב השימוש בו הוא נתבע או מתנגד לרישום.

אי מיומנות אנשי משרד הפטנטים בבחינת בקשות לרישום תוכנה: ההכרעה בבקשת רישום פטנט על תוכנה דורשת ידע נרחב במחשבים ותוכנה, עקב ההבחנות הדקות הנדרשות על פי החוק והפסיקה. לאנשי המשרד אין ידע כזה, ולכן גורל הבקשות תלוי במידה רבה באופן רישום הבקשה.

עמדת המצדדים להענקת פטנט על תוכנה

המצדדים ברישום פטנט על תוכנה מבין המשפטנים טוענים כי נוצרה היסטריה לא מוצדקת סביב הנושא, כיוון שתנאי הרישום המחמירים מאפשרים רישום רק של תוכנות המהוות התקדמות המצאתית מועילה וחדישה, כאמור לעיל, וכי אלגוריתמים אינם ניתנים לרישום כלל בתור שכאלה.

לטענתם המונופולין המובטח על ידי רישום הפטנט אינו פוגע אלא דווקא מעודד יצירתיות כדי לזכות בתמורה הכספית הצפויה. כמו כן תעודד הבלעדיות והתמורה הכספית הצפויה משקיעים מחוץ לענף התוכנה להשקיע כספים במחקר ופיתוח.

ההגנה המוענקת לכל רכיבי בקשת הרישום וגילוייה המלא ביומן הפטנטים תשים קץ לאלמנט אי הודאות באשר להיקף ההגנה המוענקת לתוכנה (האם כוללת גם את תרשימי התוכנה, צורת המסכים, הממשקים וכו') ותפסיק את אוירת החשדנות ושמירת הסודיות המאפיינת את ענף התוכנה, כאשר לרוב מתגלים הסודות המסחריים לאחר זמן ממילא.

באשר לחוסר מיומנות אנשי משרד הפטנטים מודים המצדדים כי זוהי בעיה רצינית, אך טוענים כי כפי שהכשיר עצמו משרד הפטנטים לעסוק בחומים טכנולוגיים מסובכים אחרים (כגון ביוכימיה וכימיה מולקולרית) אין מניעה כי כך יעשה גם בתחום התוכנה. בקשר לכך הם מציינים כי משרד הפטנטים הגדיל את מספר העוסקים בקשות אלו ועורך קורסי הדרכה בנושא.

סיכום

ההכרעה בין הצדדים היא ללא ספק סבוכה וקשה לפיתרון, כיון שהבעייתיות המשפטית הנוצרת בהגנה על מתוכנת המחשב וההתפתחות המהירה הענף אינה מוצאת את פתרונה המלא לא בהגנת זכויות יוצרים ולא בהגנת הפטנט, שנוצרו שתיהן למטרות אחרות.

כיוון שהפתרון של חקיקה ייחודית (Sui Generis) להגנה על תוכנת מחשב נדחה למעשה, יש להעדיף לדעתנו את הגנת זכויות היוצרים על פני הגנת הפטנט כאשר מדובר על הגנת התוכנה בפני עצמה, ללא היותה חלק מתהליך או חומרה כללית.

פתרון זה הינו גם הפיתרון שנבחר על ידי הקהילה האירופית ומהווה את ההגנה העתיידית על תוכנת מחשב באירופה. למרות שגם באירופה ניתן בתנאים מסוימים לרשום פטנט על תוכנה, עדיין יכול השוני בין הגישות בארה"ב ובאירופה ליצור קשיים ואי ודאות בקרב חברות תוכנה ומשפטנים.

למרות הבעייתיות והויכוח החריף בארה"ב נראה כי את מגמת ההרחבה ברישום פטנט על תוכנה שם ניתן לעצור או להסדיר רק באמצעות חקיקה של הקונגרס. אולם למרות כוונות לביצוע שינויים ורפורמה בחוקי זכויות היוצרים והפטנטים לא ברור מתי וכיצד יעשו שינויים אלו שייתכן ורק יגדילו את אי הודאות הכללית.

* עו"ד נעמי אסיא, מתמחה בקניין רוחני ודיני מחשבים, מחברת הספר "דיני מחשבים - הלכה למעשה".
** כל המידע המוצג במאמר הינו מידע כללי בלבד, ואין בו כדי להוות ייעוץ ו/או חוות דעת משפטית. המחבר ו/או המערכת אינם נושאים באחריות כלשהי כלפי הקוראים ואלה נדרשים לקבל עצה מקצועית לפני כל פעולה המסתמכת על הדברים האמורים ו/או המצורפים להם.

¹ (U.S. 175, 101 S.C. 1048, 67 L.Ed 2d. (1981 450

² ס"ח תשכ"ז, 201,148; ס"ח תש"ן 2.

³ סעיפים 3 עד 6 לחוק.

⁴ תנאים מספר 1, 3, 4-5 נדרשים גם בארה"ב. ראו U.S 35, United States Patent Act.

⁵ פט"ד (1972) 63 U.S. 409 Gottschalk v. Benson.

⁶ פ"מ תשמ"ד (3) 441, 449.

⁷ פורסם במבחר החלטות רשם הפטנטים לשנים 1971-1974, כרך א' ע' 1.

⁸ בעיקר, אך לא רק, פטנטים שנרשמו או קובלו בחו"ל. ראו למשל בקשה מס' 98145 למערכת אנימציה ממוחשבת, יומן הפטנטים תשנ"ד ע' 252, בקשה מס' 97147 להתקן ושיטה להדפסה ממוחשבת, יומן הפטנטים תשנ"ד ע' 591, בקשה מס' 98293 לשיטה להבחנה בין טקסט לגרפיקה, יומן הפטנטים תשנ"ד ע' 613, ובקשות רבות נוספות.

⁹ בקשה מס' 68409, החלטה מיום 15.12.93, טרם פורסמה.

¹⁰ סעיף 3 לחוק הפטנטים, תשכ"ז-1967 קובע: "אמצאה, בין שהיא מוצר ובין שהיא תהליך, שהיא חדשה, מועילה, ניתנת לשימוש בתעשייה או בחקלאות ויש בה התקדמות המצאתית - היא אמצאה כשירת פטנט."

¹¹ טרם פורסם.

¹² שם, בע' 14.

¹³ שם, בע' 15.

¹⁴ שמה המלא של האמנה הוא Patent Cooperation Treaty. האמנה נחתמה בווינגטון ב-1970, ותוקנה ב-1979.

¹⁵ 1984-ב.

¹⁵ ס"ח 510 תשכ"ז, ע' 148; ס"ח 1538 תשנ"ה ע' 402. נושא כשירות המצאה בכלל וכשירות תוכנת מחשב בפרט להגנת פטנט לא השתנה בעקבות התיקון.

¹⁶ תקנות הפטנטים (יישום האמנה בדבר שיתוף פעולה בענייני פטנטים), תשנ"ו-1996, ק"ת 5757, ע' 948.

¹⁷ Atlas Powder Co. v. Ireco Chemicals, 773 F.2d 1230 (F. Cir. 1985)

¹⁸ Businessweek, May 13 1991, p.64